

فلسفه و منطق

- ۱- گزینه «۱» - خانه را دزد برد = دلالت التزامی، خانه ویران شد = دلالت تضمنی، خانه خالی شد = دلالت مطابقی در گزینه «۲»، خانه خرابم کردی = دلالت التزامی، خانه را خوردی = دلالت التزامی، خانه را بردی = دلالت التزامی در گزینه «۳»، به خانه زنگ زدم = دلالت التزامی، گفتم که شب خانه نمی‌روم = مطابقی، خانه را فردا می‌بینم = دلالت التزامی در گزینه «۴»، با خانه هماهنگ کردم = دلالت التزامی، که همگی شب به خانه برویم = دلالت مطابقی، شام را در خانه بخوریم = دلالت مطابقی (رفعت‌نیا) (پایه دوازدهم - درس اول: ترازوی اندیشه - دو بخش اصلی منطق: تعریف استدلال) (دشوار)
- ۲- گزینه «۳» - دانشمندان علوم تجربی تلاش می‌کنند با استفاده از استدلال‌های استقرایی قوی، مبنایی برای علوم تجربی فراهم آورند. از استقرای تمثیلی در ادبیات، روان‌شناسی، صنایع هوایی و... برای بیان مشابهت میان پدیده‌های مختلف برای توضیح بهتر مطالب استفاده می‌کنند (رد گزینه «۱»). استنتاج بهترین تبیین در زندگی روزمره بسیار کاربرد دارد. در مسائل علمی نیز از این نوع استنتاج جهت بررسی فرضیه‌های علمی استفاده می‌شود (رد گزینه «۲»). قیاس استقراء محسوب نمی‌شود (رد گزینه «۴»). (رفعت‌نیا) (پایه دوازدهم - درس پنجم: اقسام استدلال - استقرای تعمیمی) (آسان)
- ۳- گزینه «۲» - در گزینه «۲» منظور از فلز همه فلزات است. «مدیران کلان شهر تهران» به افراد مشخصی اشاره می‌کند، پس قضیه سالبه جزئیه است (رد گزینه «۱»). «این دانش‌آموزان دهمی» موضوع قضیه جزئی است، پس قضیه هم جزئیه سالبه است. «گل جلوه‌دهنده به فضا است» گل کلی است، اما قضیه موجب است نه سالبه. (رفعت‌نیا) (پایه دوازدهم - درس ششم: قضیه حملی - قضیه محصوره) (متوسط)
- ۴- گزینه «۱» - در قضایای شرطی متصل، ممکن است جای اجزای جمله عوض شود، بنابراین باید توجه داشت که مقدم لزوماً نباید در ابتدای قضیه بیاید و تالی به لحاظ معنا دنباله مقدم است؛ نه آن‌که لزوماً در گفتار نیز پس از مقدم ذکر شود، پس تنها راه درست تشخیص مقدم و تالی پرداختن به معنای جمله و شرط است. (رفعت‌نیا) (پایه دوازدهم - درس نهم: قضیه شرطی و قیاس استثنایی - قضیه شرطی متصل) (متوسط)
- ۵- گزینه «۴» - مطابق با مربع تقابل که در کتاب وجود دارد رابطه مابین A و B تضاد است، که جمع میان آن‌ها امکان‌پذیر است، زیرا از صدق یک قضیه کلی به کذب قضیه کلی دیگر دست می‌یابیم، اما اگر قضیه کلی کاذب باشد، نمی‌توانیم به صورت قطعی بگوییم که قضیه متضاد آن صادق است یا کاذب. رابطه مابین A و C تداخل است، که جمع آن‌ها در کذب غیرممکن است، زیرا هرگاه قضیه کلی صادق باشد، قضیه جزئی نیز صادق است و نه برعکس و هرگاه قضیه جزئیه کاذب باشد، قضیه کلیه نیز کاذب است و نه برعکس. رابطه مابین A و D تناقض است، که در صورت کاذب بودن A، D صادق است، زیرا در رابطه تناقض، صدق یک قضیه، کذب دیگری را در پی دارد و کذب یک قضیه، صدق دیگری را نتیجه می‌دهد. (سراسری - ۱۴۰۰) (پایه دوازدهم - درس هفتم: احکام قضایا - مربع تقابل) (دشوار)
- ۶- گزینه «۱» - در روش تله‌گذاری برخلاف مغالطه مسموم کردن چاه، ویژگی‌های خوب و شایسته‌ای را به نظریه‌ای باطل یا معتقدان به آن نسبت می‌دهند و برای افراد تله می‌گذارند تا به سمت پذیرش آن گرایش پیدا کنند. / در روش مسموم کردن چاه، فرد مغالطه‌گر بدون ذکر دلیل، تنها ویژگی‌های ناشایست و نامناسبی را به یک نظریه یا پیروان آن نسبت می‌دهد تا کسی جرئت نکند به آن نظر توجه کند یا آن را بپذیرد. (رفعت‌نیا) (پایه دوازدهم - درس دهم: سنجشگری در تفکر - مغالطه مسموم کردن چاه، مغالطه تله‌گذاری) (متوسط)
- ۷- گزینه «۳» - مورد الف، تعریف مفهومی است، فلز بودن ویژگی مشترک حیوه با سایر عناصر مشابه آن است و وجه افتراق آن با سایر فلزات، مایع بودن در دمای طبیعی است. مورد ب، تعریف از طریق ذکر مصادیق است که به ذکر نمونه‌ها یا تصاویری از مصادیق مفهوم موردنظر می‌پردازیم. مورد ج، تعریف لغوی است و یک مفهوم یا مترادف‌های آن و یا نحوه شکل‌گیری لغوی آن بیان می‌شود. (رفعت‌نیا) (پایه دوازدهم - درس چهارم: اقسام و شرایط تعریف) (متوسط)
- ۸- گزینه «۴» - اعتبار قیاس مشروط بر رعایت سه مورد است: (۱) هر دو مقدمه نباید سالبه باشند. (۲) حد وسط در هر دو مقدمه علامت منفی نداشته باشد. (۳) اگر موضوع یا محمول در نتیجه دارای علامت مثبت بودند، در مقدمات نیز علامت مثبت داشته باشند. مطابق با نتیجه مذکور فقط با گزینه «۴» سه شرط محقق می‌شود. قضیه شکل اول است، زیرا حد وسط در مقدمه اول جایگاه محمول و در مقدمه دوم جایگاه موضوع را دارد. (رفعت‌نیا) (پایه دوازدهم - درس هشتم: قیاس اقترانی - شرایط معتبر بودن قیاس) (متوسط)
- ۹- گزینه «۳» - به اعتقاد ارسطو شهوت و غضب همواره در معرض افراط و تفریط هستند، اما عقل می‌تواند مانع این افراط و تفریط شود؛ البته شرط لازم برای چنین امری این است که خود عقل رشد کرده و به درجات مناسبی از معرفت دست یابد تا خودش دچار افراط و تفریط نشود، بنابراین از نظر ارسطو، اگر قوای وجودی در خط اعتدال باشند، انسان به سعادت می‌رسد (رد گزینه «۱»). هر کاری که انسان آن را صرفاً برای اطاعت از وجدان خود انجام دهد و هیچ‌گونه هدف و منفعت شخصی در آن نداشته باشد، خیر اخلاقی شمرده می‌شود. مثلاً اگر انسان عدل را نه به خاطر تشویق و تمجید دیگران و نه حتی برای رسیدن به سعادت، بلکه فقط بدان جهت که وجدان بدان دعوت می‌کند، انجام دهد، فضیلت شمرده می‌شود (رد گزینه «۲»). فیلسوفان طبیعت‌گرا و ماتریالیست و عموم کسانی که بعد روحی و معنوی را باور ندارند، ریشه‌های فعل اخلاقی را در همان رفتار طبیعی انسان جست‌وجو می‌کنند. از نظر این دسته از فلاسفه، گروه انسان، مانند سایر موجودات، هر کاری را برای منافع طبیعی خود انجام می‌دهد. از آن‌جا که انسان زندگی اجتماعی دارد، ناگزیر است منفعت دیگران را نیز رعایت کند؛ زیرا در غیر این صورت، منفعت خودش نیز حفظ نمی‌شود (رد گزینه «۴»). (سراسری - ۱۴۰۰) (پایه دوازدهم - درس یازدهم: انسان، موجود اخلاق‌گرا - برخی دیدگاه‌ها در معیار فعل اخلاقی) (متوسط)

- ۱۰- گزینه «۳» - این معرفت از طریق تقویت و تعالی بخشیدن به نفس و تهذیب آن و کمال طلبی همراه با عبادات خالصانه، به تدریج و گام به گام حاصل می‌شود. معرفت شهودی یک معرفت بی‌واسطه است و غیرقابل تعمیم است؛ یعنی بدون استفاده از تجربه و آزمایش و بدون استدلال عقلی در قلب تجلی می‌کند. برای دریافت چنین معرفتی سیروسولوک و تهذیب نفس ضروری است و لزوماً هدف آن هدایت مردم نیست، وحی که از اقسام معرفت شهودی است این وظیفه را به عهده دارد. (رفعت‌نیا) (پایه دوازدهم - درس هفتم: ابزارهای شناخت - قلب) (متوسط)
- ۱۱- گزینه «۲» - گزینه‌های «۱»، «۳» و «۴» مربوط به کسی است که دچار جهل مرکب شده است. جهل ساده: انسان اموری را نمی‌داند، اما نسبت به نادانی خود آگاه است و بنابراین از دیگران سؤال می‌کند تا بداند. جهل مرکب: انسان اموری را نمی‌داند و نسبت به نادانی خویش نیز نادان است؛ بنابراین نمی‌داند که نمی‌داند. چنین کسی در پی کسب دانایی هم نیست. (رفعت‌نیا) (پایه دوازدهم - درس پنجم: زندگی براساس اندیشه ۱ - سقراط در برابر دادگاه) (متوسط)
- ۱۲- گزینه «۱» - ارسطو ادراک حسی را معتبر می‌دانست، استدلال کردن را یک کار عقلی معتبر می‌شمرد. به نظر او عقل می‌تواند به اموری مآورای حس پی ببرد و آن‌ها را اثبات نماید. (رفعت‌نیا) (پایه دوازدهم - درس هشتم: نگاهی به تاریخچه معرفت - اعتبار حس و عقل) (متوسط)
- ۱۳- گزینه «۴» - دانش فلسفه به معنی پیروی و تقلید از فیلسوفان نامدار نیست، بلکه به معنای بحث استدلالی درباره حقیقت اشیا است؛ البته همان‌طور که در سایر شاخه‌های دانش می‌توان از آرا و نظرات دیگران استفاده کرد، در این دانش نیز بهره‌گیری از دستاوردهای متفکران دیگر ضروری است، لیکن این استفاده نیز باید همراه با نقد و بررسی سخنان آن فلاسفه باشد؛ زیرا فقط با استدلال است که می‌توان درباره درستی یا نادرستی یک دانش نظر داد و داوری کرد، نه با یونانی یا ایرانی و یا چینی بودن صاحب آن دانش. (رفعت‌نیا) (پایه دوازدهم - درس هشتم: عقل در فلسفه - قسمت دوم) (متوسط)
- ۱۴- گزینه «۲» - حمل در گزینه «۱»، حمل شایع صناعی است و نیازمند دلیل، حمل در باقی گزینه‌ها حمل ذاتی است و به دلیل نیاز ندارد. (رفعت‌نیا) (پایه دوازدهم - درس اول: هستی و چیستی ۱) (متوسط)
- ۱۵- گزینه «۲» - گزینه‌های «۱»، «۳» و «۴» همگی از طریق براهین عقلی و فلاسفه عقل‌گرا خدا را اثبات می‌کنند، اما گزینه «۲» مربوط به فلاسفه تجربه‌گرا و اگزیستانسیالیسم است. بحران معناداری زندگی سبب شد که در قرن بیستم و بیست‌ویکم فیلسوفانی ظهور کردند که در عین اعتقاد راسخ به خدا، به جای ذکر دلایل اثبات وجود او، به رابطه میان اعتقاد به خدا و معناداری زندگی توجه کنند و نشان دهند که زندگی بدون اعتقاد به خدایی که مبدأ خیر و زیبایی و ناظر بر انسان باشد، دچار خلأ معنایی و پوچی آزردهنده‌ای خواهد شد. زندگی معنادار عبارت از یک زندگی دارای غایت و هدف و سرشار از ارزش‌های اخلاقی است که انسان را نسبت به آینده مطمئن می‌کند و آرامشی برتر به او می‌دهد. (رفعت‌نیا) (پایه دوازدهم - درس پنجم: خدا در فلسفه - قسمت اول: باور به خدا و معناداری زندگی) (متوسط)
- ۱۶- گزینه «۴» - دموکریتوس، فیلسوف یونان باستان، معتقد بود که ماده اولیه تشکیل‌دهنده جهان، اتم‌ها و ذرات ریز تجزیه‌ناپذیر و غیرقابل تقسیمی هستند که در فضای غیرمتناهی پراکنده بوده و به شکلی سرگردان حرکت می‌کرده‌اند و برخوردهایی با هم داشته‌اند. در این برخوردهای اتفاقی، ذراتی که هم‌اندازه و هم‌شکل بوده‌اند گرد هم آمده و عناصر اصلی عالم طبیعت را تشکیل داده‌اند؛ یعنی برخورد اتفاقی این ذرات سرگردان سبب پیدایش عناصر و اشیای فعلی در جهان شده است. (رفعت‌نیا) (پایه دوازدهم - درس چهارم - کدام تصویر از جهان؟) (متوسط)
- ۱۷- گزینه «۳» - اجزای این عالم هر کدام طبع و ذات خاصی دارند که منشأ حرکات و تغییرات اجزا و افراد عالم طبیعت می‌باشد. خود این عالم نیز به‌عنوان یک کل طبع و ذاتی دارد که منشأ و مبدأ حرکات و تحولات آن است. (رفعت‌نیا) (پایه دوازدهم - درس دهم: دوره میانی - طبیعت‌شناسی ابن‌سینا) (متوسط)
- ۱۸- گزینه «۴» - فارابی، علاوه بر قبول برهان‌های ارسطو، برهانی بر وجود خدا ارائه می‌کند که مبتنی بر محال بودن تسلسل نامتناهی علت‌هاست. ابتدا دلیل وی بر محال بودن چنین تسلسلی را توضیح می‌دهیم و سپس برهان وی بر وجود خدا را ذکر می‌کنیم. (رفعت‌نیا) (پایه دوازدهم - درس ششم: خدا در فلسفه - قسمت دوم: استدلال فارابی) (متوسط)
- ۱۹- گزینه «۳» - حس فقط می‌تواند اجسام و رنگ‌ها و شکل‌ها و اموری از این قبیل را به ما نشان دهد؛ مثلاً چشم می‌بیند که با آمدن خورشید به آسمان، زمین روشن می‌شود، اما این‌که یک رابطه ضروری میان طلوع خورشید و روشنی زمین باشد، چنین چیزی با حس قابل مشاهده نیست. او از همین مثال برای راه‌حل خود استفاده می‌کند و می‌گوید، بر اثر تکرار مشاهده طلوع خورشید و روشن شدن زمین، در ذهن ما چنین منعکس می‌شود که یک رابطه ضروری میان طلوع خورشید و روشن شدن زمین وجود دارد. او این انعکاس ذهنی را تداعی می‌نامد و می‌گوید تداعی علیت چیزی جز یک حالت روانی ناشی از توالی و پشت سرهم آمدن پدیده‌ها نیست. (رفعت‌نیا) (پایه دوازدهم - درس سوم: جهان علی و معلولی - دیدگاه برخی فیلسوفان اروپایی) (متوسط)
- ۲۰- گزینه «۱» - حالت ممکن‌الوجود مانند ترازویی است که دو کفه آن در حالت تعادل قرار دارند و هیچ کفه‌ای بر دیگری ترجیحی ندارد. اگر یکی از کفه‌ها به سمت پایین کشیده شده و بر دیگری فزونی یافته، حتماً علتی در کار بوده که یک کفه را پایین آورده است. زیرا عقلاً محال است که خود به خود، یک کفه بر کفه دیگر سنگینی کند و به سمت پایین حرکت نماید. در حال حاضر، همه اشیایی که موجودند واجب‌الوجود هستند، اما به واسطه علت‌هایشان، نه به واسطه خودشان. به عبارت دیگر واجب‌الوجود بالغیر هستند. (رفعت‌نیا) (پایه دوازدهم - درس دوم: جهان ممکنات - رابطه وجود با موضوع‌های مختلف) (متوسط)